

**І.В. Замула, д.е.н., проф.
В.А. Зузанська, студент
К.С. Шевчук, студент**

Державний університет «Житомирська політехніка»

Облікове забезпечення управління діяльністю туристичних підприємств як засіб досягнення цілей сталого розвитку

Розвиток туризму без завдання шкоди навколишньому природному середовищу, так званого сталого туризму, є невід'ємною складовою сталого розвитку суспільства, що може забезпечити потужний гармонійний розвиток територій. Сталий розвиток у туристичній галузі означає гармонійне поєднання екологічних, соціально-культурних та економічних чинників туризму, які реалізуються паралельно з культурним та екологічним розвитком, максимально виключаючи згубний вплив на природні екосистеми. Враховуючи негативний вплив туризму на навколишнє природне середовище, потребує додаткового дослідження питання впровадження положень концепції сталого розвитку у діяльність туристичних підприємств.

Метою дослідження є розробка теоретичних та організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку у туристичних підприємствах як засобу досягнення ними цілей сталого розвитку, що сприятиме зростанню їх інвестиційної привабливості у післявоєнний період.

Задля розвитку туристичної галузі, згідно з концепцією сталого розвитку, доцільно розробити та впровадити екологоорієнтоване управління бізнесу на основі інформації з бухгалтерського обліку. В облікові рахунки туристичних підприємств запропоновано врахувати статті витрат, пов'язані з охороною навколишнього середовища. Такі дії спрямовані на пошук більш екологічно об'єктивних напрямів розвитку туристичної діяльності, що в свою чергу може забезпечити раціональніше використання природних багатств і визначить методи відновлення пошкоджених природних територій та об'єктів.

Впровадження наведених пропозицій щодо ведення обліку та складання звітності туристичними підприємствами сприятиме інформаційному забезпеченню заінтересованих користувачів та дозволить створити систему екологічного менеджменту підприємства, а також ефективну екологічну політику у туристичній діяльності, спрямовану на мінімізацію негативного впливу туризму на стан природних екосистем, що сприятиме зростанню їх інвестиційної привабливості у післявоєнний період.

Ключові слова: бухгалтерський облік; туристична діяльність; екотуризм; післявоєнний розвиток України; навколишнє природне середовище; сталий розвиток; управління.

Актуальність теми. Проблема забезпечення сталого розвитку є актуальною вже багато років не лише для окремих підприємств, але й для національної економіки в цілому. Тому для всіх галузей економіки важливо проводити діяльність відповідно до положень концепції сталого розвитку. Основні положення цієї концепції направлені на досягнення балансу між зростанням економічних показників і стабільністю в соціальній та екологічній сфері. Забезпечення сталості природних ресурсів та перехід до ресурсозберігаючих і енергоефективних технологій є основним завданням держави та бізнесу.

Дослідивши динаміку розвитку сфери надання туристичних послуг, встановлено, що у багатьох країнах світу сфера туризму активно розвивається та є найбільш продуктивною, що в свою чергу означає забезпечення великих потоків доходу до державного бюджету. Значна частина галузей економіки починає активніше розвиватися разом зі стрімким збільшенням попиту на туристичні послуги, наприклад, промисловість, торгівля, будівництво, транспорт, сільське господарство, побутове обслуговування, малий та середній бізнес.

Аналізуючи розвиток сфери туризму у світі, постає питання про роль України на ринку туристичних послуг. Оскільки на даний час українців можна вважати своєрідними інвесторами зарубіжних країн, розвиток туристичної галузі в країні не є надто активним. Хоча варто зазначити, що до 2022 року спостерігалися певні позитивні тенденції щодо збільшення кількості в'їзних туристів, як з країн ближнього, так і з країн дальнього зарубіжжя. За даними Державного агентства розвитку туризму упродовж 2021 року Україну відвідали понад чотири мільйони іноземних туристів. Це майже на 26 % більше, ніж у 2020 році. Найчастіше іноземці приїжджали в Україну у відпустку або на відпочинок. Рідше метою подорожі були ділові поїздки, а також відвідини рідних та друзів. Трохи більше 10 % туристів відвідали Україну з метою лікування і 4 % – з метою шопінгу; 1,2 % іноземців у 2021 році приїхали до України у пошуках свого коріння [1].

Туристична галузь України швидко розвивається і, незважаючи на певні періоди криз (починаючи з 2020 року, коли розпочалася пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), відбулося зниження кількості суб'єктів туристичної діяльності на 12 % або, на 574 од. (рис. 1), а також падіння суми реалізованих туристичних пакетів – на 54 % або на 32434 млн грн, порівняно з 2017 роком (рис. 2)), має тенденцію до зростання за період 2017–2020 років.

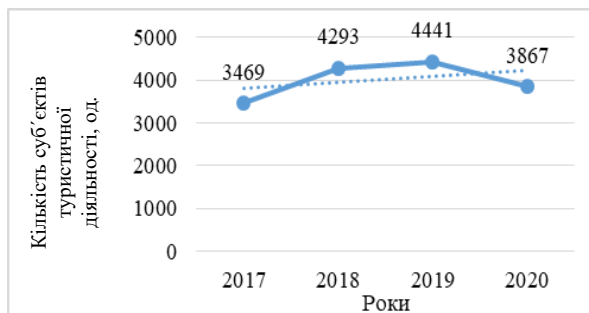

Рис. 1. Динаміка кількості суб'єктів туристичної діяльності в Україні (побудовано на основі [2])

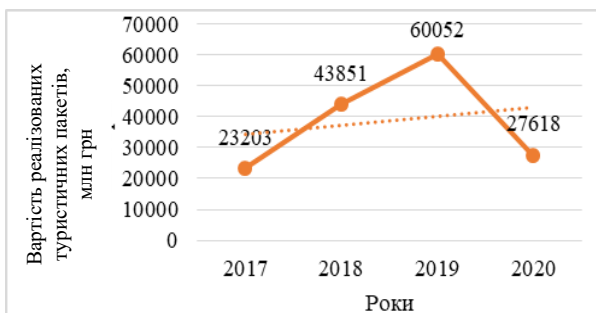

Рис. 2. Динаміка вартості реалізованих туристичних пакетів суб'єктами туристичної діяльності в Україні (побудовано на основі [2])

Попит на послуги туристичних підприємств протягом 2017–2020 років, має тенденцію до зростання (рис. 2), що зумовлюється підвищенням історико-культурної зацікавленості туристів, потребами людини в оздоровленні, лікуванні, відпочинку, що в свою чергу підвищує рівень доходності та створює робочі місця.

За результатами опитувань іноземних туристів щодо сприйняття України як туристичного об'єкта, виокремлено найперспективніші види туризму: відвідання культурно-історичних пам'яток (56 %) та сільський туризм (44 %). До перспективних для України видів туризму опитані зараховують також природні заповідники (44 %) та фестивальний туризм (39 %). Найнижчий рейтинг за цим показником мають «морські курорти» та «екологічний туризм» – обидва по 34 %, а також «паломництво» (23 %) [3].

Водночас туристична галузь спричинює і негативні явища, зокрема екологічний туризм значно підвищує навантаження на екосистему. Враховуючи негативний вплив туризму на навколишнє природне середовище, потребує додаткового дослідження питання впровадження положень концепції сталого розвитку у діяльність туристичних підприємств.

Крім того, рекреаційні ресурси зазнали значного негативного впливу при повномасштабному вторгненні російської федерації на територію України у 2022 році. Збитки для природи станом на 23.02.2023 року становлять 1,9 трлн грн; майже 500 тис. га лісів перебувають під окупацією РФ чи в зоні бойових дій, ще 2,4 млн га – звільнені, але потребують відновлення. Під окупацією знаходиться десять національних природних парків, вісім заповідників, два біосферні заповідники. В цілому п'ята частина українського заповідного фонду зазнала наслідків бойових дій. Під загрозою знищення опинилися близько 600 видів фауни та 750 видів флори, зокрема види з Червоної книги [4]. Зазначені фактори обмежують можливості розвитку туристичної галузі України.

Задля розвитку туристичної галузі, згідно з концепцією сталого розвитку, доцільно розробити та впровадити екологоорієнтоване управління бізнесу на основі інформації з бухгалтерського обліку. Такі дії спрямовані на пошук більш екологічно обґрунтованих напрямів розвитку туристичної діяльності, що в свою чергу може забезпечити раціональніше використання природних багатств і визначить методи відновлення пошкоджених природних територій та об'єктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику облікового забезпечення управління діяльністю туристичних підприємств в умовах сталого розвитку у працях розкривали такі вчені: О.В. Лега, Л.В. Яловега, Т.Б. Прийдак, О.В. Сіренко [5], О.С. Сорокіна, Ф.Ф. Шамсутдінова [6], Т.В. Мокієнко [7]. Отримані вченими результати наукових досліджень мають велике значення для розвитку бухгалтерського обліку в галузі туризму. Проте сучасність вимагає перегляду питань щодо організації та методик бухгалтерського обліку та адаптації їх до вимог сталого розвитку.

Основні питання щодо впливу розвитку туристичної галузі на навколишнє середовище розкривали у дослідженнях З.А. Атаманчук [8], В.Г. Герасименко [9], Ю.Б. Миронов [10], В.В. Смаль, І.В. Смаль [11], Т.І. Ткаченко [12], Ю.О. Юхновська [13] та ін.

Актуальними для реалій України є дослідження І.С. Кузьміч та М.Б. Корбут [14], які стосуються екологічних наслідків війни та проблематики екологічного туризму в контексті повномасштабного вторгнення РФ на територію України.

Метою дослідження є розробка теоретичних та організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку у туристичних підприємствах як засобу досягнення ними цілей сталого розвитку, що сприятиме зростанню їх інвестиційної привабливості у післявоєнний період.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розвиток туризму без завдання шкоди навколишньому природному середовищу, так званого сталого туризму, є невід'ємною складовою сталого розвитку суспільства, що може забезпечити потужний гармонійний розвиток територій. Питання щодо сутності сталого туризму неоднозначне, проте в цілому при сталому туризмі оптимально, раціонально використовуються природні ресурси, розвиваються соціальні та культурні особливості туристичних зон та забезпечується економічна вигода для всіх заінтересованих осіб.

В цілому сталий розвиток у туристичній галузі означає гармонійне поєднання екологічних, соціально-культурних та економічних чинників туризму, які реалізуються паралельно з культурним та екологічним розвитком, максимально виключаючи згубний вплив на природні екосистеми.

Позитивний вплив сталого туризму проявляється в забезпеченні якісного управління процесом розвитку туризму, стимулюванні попиту на продукцію інших галузей економіки, сприянні диверсифікації національної економіки, забезпеченні справедливого розподілу доходів і витрат, сприянні притоку в країну іноземної валюти, сприянні продуктивного використання земель, стимулюванні модернізації місцевих інфраструктур транспорту, сприянні створенню рекреаційних об'єктів.

Умови нестабільності економічної, політичної, безпекової ситуації в Україні несприятливо впливають на всі галузі економіки нашої держави. Однією з галузей, на які впливає економічна стабільність, є туризм. За таких обставин обсяги діяльності та темпи розвитку туристичних підприємств стрімко падають, що спостерігається в Україні з 2022 року (рис. 1–2). Проте варто зазначити, що туристична діяльність набуває дедалі більшого значення для економічного розвитку України та належить до найбільш потужних і динамічних галузей економіки країни та регіонів, оскільки сприяє розвитку соціальної та економічної сфер.

Подальший економічний розвиток туризму в Україні порушує облікові питання, пов'язані з формуванням доходу від реалізації, собівартості туристичного продукту, фінансового результату діяльності. Це вимагає удосконалення теоретичних та організаційно-практичних аспектів бухгалтерського обліку у туристичних підприємствах. Саме тому ці питання потребують більш глибоких досліджень.

Основними суб'єктами, що забезпечують туристичну діяльність, є туристичний оператор і туристичний агент. Туристичними операторами є юридичні особи, що проводять діяльність у сфері туризму, а також посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туropераторську діяльність. А туристичний агент є особою, яка займається продажем туристичних продуктів, що сформовані туropератором.

Щодо самої суті поняття «дохід», то туристичні підприємства керуються П(С)БО 15 «Дохід» [15], згідно з яким доходом визнається збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу, за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Аналізуючи облік доходів у туристичних підприємствах, можна вирізнити два підходи до дати визнання доходу туropератора і турагента в бухгалтерському обліку. За використання першого підходу дохід визнається на дату надходження оплати за туристичний продукт на поточний рахунок, за умови безготівкового розрахунку, або до каси туристичної фірми, якщо розрахунок був готівкою. Проте більш доцільно використовувати другий підхід, відповідно до якого дохід визнається тією датою, якою закінчується тур.

Говорячи про умови визнання доходу, то вони також різняться у туropератора та турагента, на це впливають різні підходи до оцінки завершеності наданих послуг, а саме: в туropератора дохід визнається на дату балансу лише в тому випадку, якщо результат цієї операції може бути достовірно оцінено. А турагент надає посередницькі послуги, які відразу надаються в повному обсязі, тому визначати ступінь завершеності не треба і дохід визнається відразу. Для обліку доходів від реалізації туристичних послуг використовують субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», субрахунок другого порядку «Дохід від реалізації туристичних послуг» (у туropератора), «Дохід від реалізації турагентських послуг» (у турагента) [16].

Щодо сутності поняття «витрати», то при організації бухгалтерського обліку витрат туристичні підприємства використовують П(С)БО 16 «Витрати», згідно з нормами якого витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [17]. Для ефективного ведення обліку витрат туристичних підприємств доцільно класифікувати їх на прямі та непрямі, виробничі та невиробничі. Під час проведення цієї класифікації потрібно брати до уваги організаційно-виробничу структуру підприємства, умови реалізації, договірні умови щодо структури туристичного продукту та низку інших факторів.

Аналізуючи безпосередньо витрати туropератора, то до них можна зарахувати витрати на створення туристичного продукту, транспортні, страхові витрати, витрати на екскурсійне обслуговування та

вартість видів послуг, які враховуються у вартість наданих послуг. Але умови визнання цих витрат також можуть бути різними. Вони прямо залежать від виду договору: купівлі-продажу, комісії, доручення, обміну або агентської угоди.

Створення туроператором туру зумовлює виникнення витрат, облік яких ведеться на рахунках 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Виробництво туристичних продуктів», 91 «Загальновиробничі витрати», субрахунок 911 «Загальновиробничі витрати на виробництво туристичних продуктів», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати» [16].

Проте фактично на практиці виникає необхідність введення окремих номенклатур витрат у розрізі їх походження. Це забезпечує більш детальний облік витрат, що впливає на подальше формування собівартості наданих послуг. Саме тому розроблено ряд окремих номенклатур та робочий план рахунків, витяг з якого наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Витяг з робочого плану рахунків

Рахунок	Субрахунок	Аналітичний рахунок другого порядку
23 «Виробництво»	231 «Виробництво туристичних продуктів»	2311 «Витрати на формування туристичного продукту»
		2312 «Страхові витрати»
		2313 «Витрати на трансферт»
		2314 «Витрати на екскурсійне обслуговування»
		2315 «Витрати на збереження навколишнього середовища»
91 «Загальновиробничі витрати»	911 «Загальновиробничі витрати на формування туристичного продукту»	За видами витрат, зокрема 9111 «Загальновиробничі витрати на збереження навколишнього середовища»

Джерело: розроблено авторами

Туроператор може використовувати рахунки класу 8 «Витрати за елементами» зі щомісячним списанням сальдо цих рахунків у кореспонденції з рахунком 231 «Виробництво туристичних продуктів» і рахунками класу 9 «Витрати діяльності».

Неоднозначним є питання обліку загальновиробничих витрат – можуть у момент їх появи відразу зараховуватися в дебет рахунка 23 або обліковуватися на рахунку 911 «Загальновиробничі витрати на формування туристичних продуктів». У другому варіанті вони списуються з кредиту рахунка 91 в дебет рахунка 23 або в повному обсязі, або в сумі розподілених постійних загальновиробничих витрат. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати списуються з кредиту рахунка 91 безпосередньо в дебет субрахунка 903.

До витрат, що обліковуються на рахунку 911 «Загальновиробничі витрати на формування туристичних продуктів», належать такі: витрати на оплату праці виробничого персоналу, що формує туристичні продукти, якщо розрахунок проводиться за погодинною системою оплати праці або штатним розписом; нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці виробничого персоналу; амортизація офісної техніки, меблів, предметів інтер'єру та інших основних засобів виробничого призначення; амортизація нематеріальних активів виробничого призначення, зокрема, спеціального програмного забезпечення, ліцензії на туристичну діяльність тощо; вартість канцелярських товарів, візиток, витратних матеріалів для ксероксів, принтерів та інших матеріалів, що використовуються за виробничим призначенням; вартість послуг сторонніх організацій, пов'язаних із забезпеченням виробничого процесу; інші непрямі виробничі витрати.

Послідовність бухгалтерського обліку формування витрат з урахуванням запропонованого робочого плану рахунків наведено у таблиці 2.

До витрат турагентів належить вартість туристичного продукту, який вже сформовано туроператором, витрати на маркетингові дослідження, оплата праці працівників турагентства, витрати на соціальні заходи, витрати на рекламу, витрати на збут, оренда офісу, амортизаційні відрахування, комунальні послуги, банківські послуги та ін.

Щодо документального оформлення операцій, то варто зазначити, що продаж туристичного продукту, або ж надання туристичних послуг, починається з оформлення договірних взаємовідносин між замовником та туроператором, у випадку якщо відбувається прямий продаж, або туроператором та туристичним агентом, якщо продаж відбувається через посередника. Тому використовуються різні первинні документи, на вибір яких впливає спосіб реалізації. Наприклад, замовником є юридична особа, яка працює на умовах попередньої оплати туроператору, в такому випадку оформлюється рахунок-

фактура, при безготівковому розрахунку оплата підтверджується банківською випискою, а при готівковому – фіскальним чеком або прибутковим касовим ордером.

Таблиця 2

Журнал реєстрації господарських операцій в частині формування витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1	Нараховано заробітну плату персоналу за створення туристичного продукту	2311 «Витрати на формування туристичного продукту»	66
2	Здійснено нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату	2311 «Витрати на формування туристичного продукту»	65
3	Списано запаси, використані під час створення туристичного продукту	2311 «Витрати на формування туристичного продукту»	20, 22
4	Понесено витрати на страхування	2312 «Витрати на страхування»	685
5	Використано послуги сторонніх організацій для організації пасажирських перевезень	23113 «Витрати на трансферт»	685, 631
6	Відображено витрати на екскурсійне обслуговування	2314 «Витрати на екскурсійне обслуговування»	66, 65, 685
7	Понесено витрати на зменшення впливу конкретного туристичного продукту на навколишнє природне середовище	2315 «Витрати на збереження навколишнього середовища»	685, 631
8	Нараховано амортизацію приміщень, оргтехніки, меблів загальновиробничого призначення	911 «Загальновиробничі витрати на виробництво туристичних продуктів»	13
9	Відображено витрати на оренду основних засобів загальновиробничого призначення	911 «Загальновиробничі витрати на виробництво туристичних продуктів»	631, 685
10	Понесено витрати на зменшення впливу діяльності туристичного підприємства на навколишнє природне середовище	9111 «Загальновиробничі витрати на збереження навколишнього середовища»	685, 631

Джерело: розроблено авторами

Перед початком подорожі туроператор зобов'язаний передати всі необхідні документи безпосередньо для споживання туристичного продукту, залежно від конкретного виду послуги такими документами можуть бути ваучери, транспортні квитки, страхові поліси та інші. Необхідною підставою для нарахування доходу є акт про туристичне обслуговування, який оформлюється після завершення туристичного обслуговування та має бути підписаний з обома сторонами [16].

Діяльність туристичних підприємств обкладається податком на додану вартість. Підприємства мають сплачувати туристичний збір, а за результатами діяльності – податок на прибуток або ж єдиний податок.

Для управління туристичним підприємством відповідно до принципів сталого розвитку є необхідність у формуванні управлінських звітів у розрізі прямих та непрямих витрат, зокрема пов'язаних з впливом діяльності такого підприємства на навколишнє природне середовище.

Одним із перспективних напрямів розвитку звітності туристичних підприємств з метою підвищення їх інвестиційної привабливості є формування звітності зі сталого розвитку та звітності ESG. Зазначені форми звітності надаватимуть інформацію інвесторам для оцінки екологічної, соціальної та економічної (управлінської) складової діяльності туристичного підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Прагнення до сталого туризму є безперервним процесом і вимагає постійного моніторингу впливу, введення необхідних профілактичних і коригуючих заходів за необхідності. Оскільки туристична сфера є значним споживачем природних ресурсів, тому від способу їх споживання залежить якість та екологічний стан відповідної території.

Впровадження наведених пропозицій щодо ведення обліку та складання звітності туристичними підприємствами сприятиме інформаційному забезпеченню заінтересованих користувачів та дозволить створити систему екологічного менеджменту підприємства, а також ефективну екологічну політику у туристичній діяльності, спрямовану на мінімізацію негативного впливу туризму на стан природних екосистем.

Перспективами подальших досліджень є розробка рекомендацій щодо складу та структури звітності зі сталого розвитку та звітності ESG для туристичних підприємств, що сприятиме зростанню їх інвестиційної привабливості у післявоєнний період.

Список використаної літератури:

1. *Нинько Д.* Кількість туристів в Україні зросла на чверть у 2021 році / *Д.Нинько* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dw.com/uk/kilkist-turystiv-v-ukraini-zrosla-na-chvert-u-2021-rotsi/a-60502166>.
2. Туристична діяльність в Україні : офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrstat.gov.ua/>.
3. Брендинг. Дослідження сприйняття України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://brandukraine.org/k/>.
4. *Водяний А.* Вплив війни на природу. Не кожна країна має стільки лісу, скільки знищила Росія – міністр / *А.Водяний*. – 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/fxkxv>.
5. Туристична діяльність: облік та оподаткування / *О.В. Лега, Л.В. Яловега, Т.Б. Прийдак, О.В. Сіренко* // *Achievements and prospects of modern scientific research* : Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. – Buenos Aires, Argentina : Editorial EDULCP, 2020. – P. 605–610.
6. *Сорокіна О.С.* Аналіз собівартості туристського продукту та шляхи її зниження / *О.С.Сорокіна, Ф.Ф.Шамсутдінова* // *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І.Вернадського*. – 2012. – Т. 25 (64), № 2. – С. 144–155.
7. Особливості обліку та оподаткування туристичної діяльності в Україні / *О.В. Лега, Т.В. Мокієнко, Т.Б. Прийдак та ін.* // *Ефективна економіка*. – 2021. – № 4. DOI: 10.32702/2307-2105.2021.4.
8. *Атаманчук З.А.* Розвиток міжнародного туризму в умовах пандемії COVID-19: тенденції та очікування / *З.А.Атаманчук* // *Бізнес Інформ*. – 2020. – № 5 (508). – С. 94–99.
9. *Герасименко В.Г.* Концепція сталого розвитку туризму: етапи становлення і сучасний зміст / *В.Г.Герасименко* // *Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи*. – 2007. – Вип. 1. – С. 17–23.
10. *Міронов Ю.Б.* Сутність та чинники сталого розвитку туризму в регіоні / *Ю.Б.Міронов* // *Вісник НЛТУУ*. – 2013. – Вип. 23.11. – С. 117–122.
11. *Смаль В.В.* Туризм і сталий розвиток / *В.В.Смаль, І.В.Смаль* // *Вісник ЛНУ. Сер. : Географічна*. – 2005. – Вип. 32. – С. 163–173.
12. *Ткаченко Т.І.* Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / *Т.І.Ткаченко*. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : Видавництво КНТЕУ, 2009. – 463 с.
13. *Юхновська Ю.О.* Вплив розвитку туристичної галузі на навколишнє середовище / *Ю.О.Юхновська*. DOI: 10.24025/2708-4949.1-2(3-4).2021.241467.
14. *Кузьміч І.С.* Екологічні наслідки війни та проблематика екологічного туризму в контексті повномасштабного вторгнення РФ / *І.С.Кузьміч, М.Б.Корбут*. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/89.pdf>.
15. Дохід П(С)БО 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/qzgh>.
16. *Богданова Ж.А.* Бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності : автореф. дис. ... к.е.н. : 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / *Ж.А.Богданова*. – Житомир : ЖДТУ, 2011.
17. Витрати П(С)БО 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/avvkm>.

References:

1. Nyn'ko, D. (2021), *Kil'kist' turystiv v Ukraini zrosla na chvert' u 2021 roci*, [Online], available at: <https://www.dw.com/uk/kilkist-turystiv-v-ukraini-zrosla-na-chvert-u-2021-rotsi/a-60502166>
2. Oficijnyh sajti Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukraini, «Turystychna dijial'nist' v Ukraini», [Online], available at: <https://ukrstat.gov.ua/>
3. Brendyng. Doslidzhennja sprynjattja Ukraini, [Online], available at: <http://brandukraine.org/k/>
4. Vodjanyj, A. (2023), «Vplyv vijny na pryrodu. Ne kozhna kraїna maje stil'ky lisu, skil'ky znyshhyla Rosija – ministr», [Online], available at: <http://surl.li/fxkxv>
5. Lega, O.V., Jalovega, L.V., Pryjdaк, T.B. and Sirenko, O.V. (2020), «Turystychna dijial'nist': oblik ta opodatkuwannja», *Achievements and prospects of modern scientific research*, Abstracts of the 1st International scientific and practical conference, Editorial EDULCP, Argentina, Buenos Aires, pp. 605–610.
6. Sorokina, O.S. and Shamsutdinova, F.F. (2012), «Analiz sobivartosti turysts'kogo produktu ta shljahy iї znyzhennja», *Vcheni zapysky Tavrijs'kogo nacional'nogo universytetu im. V.I. Vernad'skogo*, Vol. 25 (64), No. 2, pp. 144–155.
7. Lega, O.V., Mokijenko, T.V., Pryjdaк, T.B. et al. (2021), «Osoblyvosti obliku ta opodatkuwannja turystychnoi' dijial'nosti v Ukraini», *Efektivna ekonomika*, No. 4, doi: 10.32702/2307-2105.2021.4.
8. Atamanchuk, Z.A. (2020), «Rozvytok mizhnarodnogo turyzmu v umovah pandemii' COVID-19: tendencii' ta ochikuvannja», *Biznes Inform*, No. 5 (508), pp. 94–99.
9. Gerasymenko, V.G. (2007), «Konceptija stalogo rozvytku turyzmu: etapy stanovlennja i suchasnyj zmist», *Turystychna osvita v Ukraini: problemy i perspektivy*, Issue 1, pp. 17–23.
10. Myronov, Ju.B. (2013), «Sutnist' ta chynnyky stalogo rozvytku turyzmu v regioni», *Visnyk NLTUU*, Issue 23.11, pp. 117–122.
11. Smal', V.V. and Smal', I.V. (2005), «Turyzm i stalij rozvytok», *Visnyk LNU, Seriiа Geografichna*, Issue 32, pp. 163–173.
12. Tkachenko, T.I. (2009), *Stalij rozvytok turyzmu: teorija, metodologija, realii' biznesu*, monografija, vyd. 2-ge, pererob. ta dop., Vydavnyctvo KNTEU, K., 463 p.
13. Juhnov'ska, Ju.O., *Vplyv rozvytku turystychnoi' galuzi na navkolyshnje seredovyshhe*, doi: 10.24025/2708-4949.1-2(3-4).2021.241467.

14. Kuz'mich, I.S. and Korbut, M.B. (2022), *Ekologichni naslidky viny ta problematyka ekologichnogo turyzmu v konteksti povnomasshtabnogo vtorgnennja rf*, [Online], available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/89.pdf>
15. Dohid P(S)BO 15, [Online], available at: <http://surl.li/qzgh>
16. Bogdanova, Zh.A. (2011), *Buhgalters'kyj oblik i kontrol' turystychnoi' dijal'nosti*, Abstract of Ph.D. dissertation, 08.00.09 «Buhgalters'kyj oblik, analiz ta audyt», ZhDTU, Zhytomyr.
17. Vytraty P(S)BO 16, [Online], available at: <http://surl.li/avvkm>

Замула Ірина Валеріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-6075-095X>.

Наукові інтереси:

- проблеми розвитку бухгалтерського обліку та аналізу для забезпечення стійкого розвитку економіки;
- теорія та методологія бухгалтерського обліку, контролю й аналізу природно-ресурсного потенціалу країни.

E-mail: zamula@ztu.edu.ua.

Зузанська Вікторія Анатоліївна – студентка 1-го курсу ОР «магістр» спеціальності «Облік і оподаткування» Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

- проблеми розвитку бухгалтерського обліку та аналізу для забезпечення стійкого розвитку економіки.

E-mail: oom10_zva@student.ztu.edu.ua.

Шевчук Карина Сергіївна – студентка 4-го курсу ОР «бакалавр» спеціальності «Облік і оподаткування» Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

- проблеми розвитку бухгалтерського обліку та аналізу туристичних підприємств.

E-mail: oo4_shks@student.ztu.edu.ua.

Zamula I.V., Zuzanska V.A., Shevchuk K.S.

Accounting for the management of the activities of tourist enterprises as a means of achieving the goals of sustainable development

The development of tourism without causing harm to the surrounding natural environment, the so-called sustainable tourism, is an integral part of the sustainable development of society, which can ensure powerful harmonious development of territories. Sustainable development in the tourism industry means a harmonious combination of ecological, socio-cultural and economic factors of tourism, which are implemented in parallel with cultural and ecological development, maximally excluding harmful effects on natural ecosystems. Taking into account the negative impact of tourism on the surrounding natural environment, the issue of implementing the provisions of the concept of sustainable development in the activities of tourist enterprises requires additional research.

The purpose of the study is to develop theoretical and organizational and methodological provisions of accounting in tourist enterprises as a means of achieving the goals of sustainable development, which will contribute to the growth of their investment attractiveness in the post-war period.

In order to develop the tourism industry in accordance with the concept of sustainable development, it is advisable to develop and implement environmentally-oriented business management based on accounting information. It is proposed to include expenditure items related to environmental protection in the financial accounts of tourist enterprises. Such actions are aimed at the search for more ecologically sound directions for the development of tourist activity, which, in turn, can ensure a more rational use of natural resources and determine methods of restoration of damaged natural territories and objects.

The implementation of the above proposals on record keeping and reporting by tourist enterprises will contribute to the information provision of interested users and will allow the creation of an environmental management system of the enterprise, as well as an effective environmental policy in tourism activities, aimed at minimizing the negative impact of tourism on the state of natural ecosystems, which will contribute to the growth of their investment attractiveness in the post-war period.

Keywords: accounting; tourist activity; ecotourism; post-war development of Ukraine; surrounding natural environment; sustainability; management.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2023.